

Ilona Rokicka, Jarosław Róžański

"Dzieci w Polsce dzieciom Afryki" : przykład misyjnej pomocy w rozwoju

---

Studia Ecologiae et Bioethicae 8/2, 207-218

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ilona ROKICKA, Jarosław RÓŻAŃSKI
IT WT UKSW Warszawa

„Dzieci w Polsce dzieciom Afryki” – przykład misyjnej pomocy w rozwoju

Jak wykazywał autor tekstu „Głoszenie Ewangelii i promocja ludzka – dwa równorzędne filary działalności misyjnej”, z treści współczesnego nauczania Kościoła wynika jednoznacznie, iż opowiada się on zdecydowanie za traktowaniem „ewangelizacji” i „promocji ludzkiej”, pojmowanej jako „pomoc w rozwoju” i troska o jego godność, „wyzwolenie”, jako dwóch aspektów jednej misji Kościoła. Niniejszy tekst będzie rozwinięciem jednego z punktów, w zarysowanym wyżej tekście. Chce on ukazać ciekawą inicjatywę pomocową i dydaktyczną zarazem, prowadzoną przez Papieskie Dzieło Misyjne Dzieci w Polsce, koncentrujące się na działaniach „dzieci – dzieciom”. Akcja ta skutkuje realizacją konkretnych projektów w całym świecie, jednak jej walor wychowawczy, uczący dzielenia się i solidarności, przekraczającej granice państwa czy kontynentu, jest godny podkreślenia. Niniejszy tekst skupi się na zarysowaniu najtrudniejszych sytuacji dzieci w Afryce i wskaże na konkretne formy zaradzania tym sytuacjom przez dzieci w Polsce.

1. Najważniejsze bolączki dzieci Afryki

Liczne publikacje antropologiczne i afrykanistyczne przyzwyczyły opinię publiczną do stereotypu, iż dzieci w Afryce są bardzo cenione, upragnione przez wszystkich, w szczególności przez matki, które dzięki nim spełniają się w społeczności oraz ojców, gdyż dzieci zapewniają im trwanie, także po śmierci. To przez długie wieki bywało prawdziwe. Jednak u początku XXI w. widzimy jak sytuacja dzieci w Afryce pogorszyła się. Zjawiska, niegdyś nieznane lub bardzo mało znane, dzisiaj rozprzestrzeniły się, zadając cierpienia dzieciom. Najważniejszymi z nich wydają się być: niedożywienie i głód, brak opieki zdrowotnej, brak dostępu do szkolnictwa, zjawisko dzieci wojny, dzieci ulicy, dzieci bez tożsamości i dzieci zmuszonych do pracy zarobkowej.

1.1. Troska o godność dziecka jako osoby ludzkiej nakazem Ewangelii

Respekt dla całej osoby i każdej osoby jest punktem wyjścia nauczania Soboru Watykańskiego II (KDK 27-28). Szacunek dla człowieka jest też wymagany w każdej relacji Kościoła ze światem, a zatem także w działalności misyjnej (KDK 40-43). „Postawa misyjna i misjonarska zaczyna się zawsze w poczuciu głębokiego szacunku dla tego, co „w człowieku się kryje” (J 2,25), dla tego, co już on sam w głębi swojego ducha wypracował w zakresie spraw najgłębszych i najważniejszych – szacunku dla tego, co już w nim zdziałał ten Duch, który „tchnie tam, gdzie chce” (por. J 3,8)” – mówił o związku misji i szacunku dla człowieka Jan Paweł II w swojej programowej encyklice (RH 12).

Godność osoby ludzkiej wynika z tego, że została stworzona na obraz i na podobieństwo Boże. Obraz Boży jest obecny w każdym człowieku. Jaśniej on także we wspólnocie osób, która powinna się kształtować na obraz Trójcy Świętej (por. KKK 1701-1702). O tej wielkiej godności osoby ludzkiej mówi także Wcielenie Tego, „który jest „obrazem Boga niewidzialnego” (Kol 1,15), jest człowiekiem doskonałym, który przywrócił synom Adama podobieństwo Boże, zniekształcone od czasu pierwszego grzechu. Skoro w nim przybrana natura nie uległa zniszczeniu, tym samym została ona wyniesiona również w nas do wysokiej godności. Albowiem On, Syn Boży, przez wcielenie swoje zjednoczył się jakoś z każdym człowiekiem.

Ten fakt Wcielenia Syna Bożego, który stał się Dzieckiem, podkreśla także godność dziecka. Ewangelia św. Łukasza opisuje z dokładnością główne etapy dzieciństwa Syna Człowieczego: owinięty w pieluszki i złożony w betlejemskim żłobie, ofiarowany Ojcu Przedwiecznemu w jerozolimskiej świątyni, uciekający do Egiptu w objęciach Maryi i Józefa, wreszcie wzrastający w Nazarecie „w mądrości, w latach i w łasce u Boga i u ludzi” (Łk.2,52).

W czasie publicznej działalności Jezus okazuje szczególną miłość dzieciom. One symbolizują Jego prawdziwych uczniów: „Dopuszczcie dzieci i nie przeszkadzajcie im przyjsć do Mnie; do takich bowiem należy królestwo niebieskie” (Mt 19,14); „Potem wziął dziecko, postawił je przed nimi i objąwszy ramionami, rzekł do nich: Kto przyjmuje jedno z tych dzieci w imię moje, Mnie przyjmuje; a kto Mnie przyjmuje, nie przyjmuje Mnie, lecz Tego, który Mnie posłał” (Łk 9,36 – 37); one są najbliżej królestwa niebieskiego: „Jeżeli się nie odmienicie i nie staniecie jako dzieci, nie wejdziecie do królestwa niebieskiego” (Mt 18,3); największe kary grożą tym, którzy je gorszą: „Kto by się stał powodem grzechu dla jednego z tych małych, którzy wierzą we Mnie, temu byłoby lepiej kamień młyński zawiesić u szyi i utopić go w głębi morza” (Mt 18,6).

Idąc Chrystusową drogą, Kościół zawsze staje po stronie krzywdzonych, w tym szczególnie tych najbardziej bezbronnych. Jego nauka w tym względzie jest jednoznaczna. Wystarczy przytoczyć wypowiedzi Jana Pawła II, który z mocą do-

magał się poszanowania praw ludzkich i brał w obronę dzieci. Przy czym Kościół traktuje życie ludzkie integralnie, począwszy od jego poczęcia. Dokumenty kościelne nie precyzują jednak do kiedy jest się dzieckiem. Zwykle przyjmuje się, iż dzieckiem jest się do pierwszych lat dojrzwania, tj. do 12 roku życia, ale ów okres będzie się wahał w zależności od stref klimatycznych, czy chociażby cech wrodzonych każdego dziecka, jemu tylko właściwych. Człowiek jednak dojrzewa o wiele dłużej, gdyż na to dojrzewanie składa się także dojrzewanie psychiczne (np. myślenie), jak również społeczne.

1.2. Niedożywienie i głód

Pierwszym i zasadniczym problemem dzieci w świecie jest niedożywienie albo wprost głód. Dane w tym względzie są przerażające. Z powodu niedożywienia i chorób codziennie umiera 35 tys. dzieci. W 2005 r. Afryka Subsaharyjska reprezentowała 13% populacji, ale za to aż 25% jej populacji cierpi niedożywienie i głód. W latach 2001-2003 w 14 krajach statystyki sięgały powyżej 35%. Głód w tym regionie jest zjawiskiem chronicznym i rozpowszechnionym. W latach 2001-2003 liczba osób niedożywionych i głodujących wynosiła 206 mln. Szczególnie alarmująca sytuacja powstaje w Demokratycznej Republice Kongo, gdzie w ostatnich latach liczba osób niedożywionych i głodujących potroiła się i wzrosła z 12 do 36 mln osób¹. O niedożywieniu mówi m.in. niedowaga dzieci poniżej 5 roku życia. W 2006 r. w Afryce ich procent wynosił aż 46%.²

1.3. Brak opieki zdrowotnej

Drugi ważki problem, z powodu którego dzieje się krzywda dzieciom, to brak dostępu do opieki zdrowotnej. W krajach rozwijających się wiele dzieci umiera z powodu zapalenia płuc, biegunki, malarii i odry. Przeważająca większość umiera z dala od szpitali czy klinik. Wcześniejsze dane mówiły, że szczepionka uratowałaby życie 8 milionom dzieci, które umierają z powodu niektórych chorób zakaźnych (odry, wietrznej ospy, zapalenia opon mózgowych itp)³. Obecnie do tej listy dołączył AIDS: około 90% dzieci zarażonych wirusem HIV żyje w Afryce Subsaharyjskiej.

1.4. Brak dostępu do szkoły

Problem oświaty i kształcenia ustala zasadniczo przyszłość dzieci jako dorosłych. W latach 2000-2006 w Afryce Subsaharyjskiej tylko 66% dzieci objętych

---

¹ FAO, *L'état de l'insécurité alimentaire dans le monde 2006. Éradiquer la faim dans le monde – bilan 10 ans après le Sommet mondial de l'alimentation*, Rome 2006, s. 23-25.

² UNICEF, *Progrès pour les enfants. Un monde digne des enfants, bilan statistique*, New York 2007, (Seria: Progrès pour les enfants, nr 6), s. 4.

³ UNICEF, *La situation des enfants en Afrique 2008. La survie de l'enfant*, New York 2008.

było nauczaniem w szkole I stopnia, przy średniej światowej 85%.⁴ A w kilku krajach, jak np. w Czadzie, Nigrze, Burkina Faso, Etiopii, Somalii poniżej 50%. Tylko 25% dzieci w Afryce Subsaharyjskiej w latach 2000-2006 w wieku szkoły ponadpodstawowej uczęszcza do takiej szkoły⁵. Wiele dzieci dochodzi codziennie do szkoły pieszo parę kilometrów. W wielu przypadkach szkoły są płatne. Nawet gdy jest to niewielka suma, to po dodaniu kosztu stroju szkolnego, książek, zeszytów i przyborów szkolnych, przerasta ona możliwości rodziny z gromadą dzieci.

1.5. Rany zadawane przez wojny

Wojny oznaczają dla dzieci sieroctwo, bezdomność, głód, narażenie na przemoc i różnego rodzaju wykorzystywanie ze strony dorosłych, brak pomocy medycznej, najbardziej elementarnych warunków życia, zranienia psychiczne i fizyczne, itp. Prawie 1,5 miliarda dzieci – czyli 2/3 światowej populacji dzieci – żyje w 42 krajach gdzie były konflikty zbrojne w latach 2000-2006. Trudno jest podać w statystykach destrukcyjne wpływy, jakie te konflikty miały na dzieci, gdyż dane liczbowe są zbyt niepełne⁶.

Jednak dzieci pozostają nie tylko ofiarami walk zbrojnych, ale także ich uczestnikami. Obecnie ponad 300 tys. dzieci bierze aktywny udział w konfliktach zbrojnych. Szczególnie ciężka jest sytuacja dzieci-żołnierzy w Afryce i Azji, gdzie stwierdzono udział w walkach dzieci poniżej 12 lat. W Liberii podczas ostatniej wojny Narodowy Front Patriotyczny posiadał jednostki złożone z dzieci w wieku 9-10 lat, a obserwator Czerwonego Krzyża stwierdził udział w walkach nawet dzieci siedmioletnich. Szacuje się, iż jedno na dziesięcioro dzieci w kraju zostało siłą wcielone do armii. Tysiące dzieci zaciągnęło się do walczących grup w nadziei na znalezienie jedzenia, schronienia i opieki. W Sierra Leone przyszło 7 tysięcy dzieci, które walczyły w jednej z najbardziej krwawych wojen domowych, wciąż budzi wątpliwości. Największa grupa dzieci-żołnierzy walczy w Demokratycznej Republice Kongo. Szacuje się, że stanowią one ok. 60% oddziałów rebelianckich. Dzieci są wykorzystywane jako żołnierze, tragarze i służba. Dziewczynki najczęściej wykorzystuje się seksualnie. Karabin maszynowy AK 47 można tam kupić za jedną kurę, a w oddziałach zbrojnych można spotkać dzieci, które nie ukończyły 10 roku życia.

W Rwandzie w wyniku krwawej wojny ok. 100 tysięcy dzieci zmuszonych jest do samodzielnego prowadzenia gospodarstw domowych, gdyż ich rodzice zginęli podczas wojny, zmarli z powodu AIDS bądź przebywają w więzieniu.

---

⁴ UNICEF, *Progrès pour les enfants*, dz. cyt., s. 12.

⁵ Tamże, s. 15.

⁶ Tamże, s. 48.

Z wojną łączy się także problem dzieci-uchodźców. Przypuszcza się, iż w świecie liczba uchodźców w latach 2000-2006 wynosiła ok. 14,2 miliona, w tym 41% stanowią dzieci (osoby poniżej 18 roku życia). Podobnie i do przemieszczeń w granicach swego kraju, związanych z działaniami wojennymi, zmuszonych zostało ok. 24,5 miliona osób, w tym 36% dzieci⁷.

Nie ma dokładnych danych, ile w latach 2000-2006 było dzieci żołnierzy, ale przypuszcza się, że od 1998 r. liczba dzieci zdemobilizowanych i przekazanych do ich wspólnot pochodzenie przekroczyła 100 000⁸.

1.6. Dzieci ulicy

U schyłku XX w. w Afryce tradycyjna troska o dzieci została zaniedbana dość drastycznie, zwłaszcza w środowiskach miejskich. Na ulicach wielu miast pojawiły się dzieci pozbawione domu i rodziny. Ulica stała się dla nich „mieszkaniem”, „wychowawcą” oraz „miejscem pracy”. Zjawisko dzieci żyjących na ulicy trudno jest opisać liczbami. Ani UNESCO, ani Międzynarodowy Instytut Planowania Edukacji, czy też Komisja Statystyczna ONZ nie posiadają dokładnych informacji statystycznych na ten temat. Z otrzymanych opracowań i danych dotyczących dzieci ulicy w poszczególnych krajach afrykańskich, można pokusić się o statystyczne zestawienia. Na świecie żyje dziś ogółem ok. 90 mln dzieci, w tym w Afryce – 10 mln; Ameryce Łacińskiej – 40 mln; Azji – 32 mln (w samych Indiach – 14 mln); Ameryce Północnej – 3,5 mln; Europie – 3 mln; Australii i Oceanii – 1,5 mln⁹.

1.7. Dzieci bez tożsamości

Innym problemem, często nie uświadamianym dostatecznie pozostają liczne w świecie dzieci bez tożsamości. Konwencja Praw Dziecka podkreśla, że po urodzeniu dziecka obowiązkiem rodziców jest sporządzenie aktu urodzenia, z którym wiąże się prawne nadanie imienia a co za tym idzie o obywatelstwa. Wskazuje również na jego prawnych opiekunów. Dokument ten nadaje noworodkowi tożsamość i wiążącą się z tym opiekę państwa¹⁰. Co roku około 40 mln dzieci na całym świecie (1/3 tych, które się rodzą) nie trafia do żadnego rejestru.

---

⁷ Tamże, s. 48.

⁸ Tamże. Tragedię milionów dzieci przedstawia między innymi doroczny raport UNICEF *The State of the World's Children*, opublikowany 9 grudnia 2004 r. Wiele interesujących danych znaleźć można także w: *Dzieci – ofiary wojny*, (red.) J. Różański, Warszawa 2005.

⁹ Por. R. SZCZODROWSKI, *Dane statystyczne dotyczące dzieci żyjących na ulicy*, w: *Dzieci żyjące na ulicy – nowe zjawisko miast afrykańskich*, (red.) Jarosław Różański, Warszawa 2004, s. 115-117. W pracy: *Dzieci żyjące na ulicy – nowe zjawisko miast afrykańskich*, znaleźć można – oprócz artykułów polskojęzycznych – także obszerną bibliografię obcojęzyczną, dotyczącą afrykańskich dzieci ulicy.

¹⁰ Por. ONZ, *Konwencja Praw Dziecka*, 20 listopada 1989 roku, art. 7&8.

Od urodzenia pozbawione są prawa do posiadania tożsamości. Brak zaś tożsamości ma wpływ na życie człowieka, ponieważ oficjalnie on nie istnieje. Według raportu UNICEF-u w ok. 20 krajach dziecko nie może być zaszczepione, jeżeli nie przedstawi swojej metryki urodzenia, a w 30 krajach metryka jest niezbędna, aby otrzymać pomoc lekarską w ośrodkach zdrowia. Prawie we wszystkich krajach dostęp do nauki w szkole jest zabroniony dla tych, którzy nie udokumentują swojej tożsamości. W Sierra Leone nie jest zarejestrowane 10% dzieci, w Zimbabwie rejestruje się jedynie trzecią część z liczby dzieci¹¹.

1.8. Praca zarobkowa dzieci

Następnym problemem wykluczającym normalne dzieciństwo jest praca zarobkowa, do której dzieci są przymuszane przez rodziców, społeczeństwo albo sytuację materialną. UNICEF wymienia siedem wielkich dziedzin, w ramach których wykorzystywane są dzieci: praca domowa, praca niewolnicza lub przymusowa, wykorzystywanie seksualne w celach handlowych, praca w warsztatach i na plantacjach, na ulicy, praca dla rodziny i praca dla dziewcząt. Praca pozbawia dziecko wszystkich jego praw, gdyż uniemożliwia mu kształcenie się i poważnie szkodzi jego zdrowiu. Jej następstwa to zaburzenia psychiczne, nierównomierny rozwój fizyczny i intelektualny, zamknięcie się, depresje i regres w rozwoju.

W świecie ok. 158 milionów dzieci w wieku od 5 do 14 lat zmuszonych jest do pracy (czyli 1 na 10). Statystyka dla Afryki Subsaharyjskiej znowu wygląda najgorzej, gdyż tam 1 na 3 zmuszone jest do pracy w tym wieku, co daje w sumie liczbę 69 milionów pracujących dzieci w wieku od 5 do 14 lat (35% populacji dzieci w tym wieku)¹². Dzieci zaczynają pracować niekiedy od 5-6 roku życia. Zatrudnione są głównie w rolnictwie, zakładach rzemieślniczych, przy tkaniu dywanów, w budownictwie, w przemyśle oraz na plantacjach kawy i herbaty, pracują również na ulicy w handlu, przy czyszczeniu butów. Dzienny wymiar godzin pracy sięga w niektórych miejscach nawet 11 godzin – z dala od rodziny i bliskich.

2. Inicjatywy Papieskiego Dzieła Misyjnego Dzieci w Polsce wspomagająca pracę misjonarzy w Afryce

Polskie dzieci włączają się w dzieło solidarności z dziećmi świata niemal od samych początków powstania Papieskiego Dzieła Misyjnego Dzieci (PDMD). W ostatnich latach Dzieło to wypracowało w Polsce ciekawe formy wychowawcze i pomocowe zarazem, które konkretnie pomagają dzieciom całego świata, także dzieciom Afryki, a jednocześnie edukują dzieci w Polsce.

---

¹¹ Szerzej o zjawisku: *Dzieci głodujące i bez imienia*. Pod red. J. Róžańskiego, Warszawa 2007.

¹² UNICEF, *Progrès pour les enfants. Un monde digne des enfants, bilan statistique*, New York 2007, (Seria: *Progrès pour les enfants*, nr 6), s. 43.

2.1. Podstawowe formy zaangażowanie polskich dzieci na rzecz dzieci Afryki

Dzieci skupione w Papieskim Dziele Misyjnym Dzieci w Polsce mają różnorodne zaangażowania na rzecz rówieśników w krajach misyjnych.

Ciekawa inicjatywa związana jest z tzw. „Białym Tygodniem”. Po I-szej Komunii Św. przez tydzień, dyskretnie, bez rozgłosu i rywalizacji, zobowiązują się składać ofiarę na rzecz potrzebujących rówieśników w świecie. Odbywa się to zwykle kosztem drobnego wyrzeczenia, najczęściej słodczy, poprzez przekazanie tych pieniędzy na szczytny cel. W wielu parafiach jest już tradycją, że dzieci pierwszokomunijne w wybrany dzień podczas Białego Tygodnia obejmują modlitwą swoich rówieśników w krajach misyjnych i dzielą się z nimi tym, co otrzymały z okazji I-szej Komunii Św. Ofiary z tego tytułu to 59% wszystkich ofiar Papieskiego Dzieła Misyjnego Dzieci w Polsce¹³.

Drugą formą zaangażowania polskich dzieci na rzecz ich rówieśników w krajach misyjnych to tzw. „kolędniczy misyjni”. Zwyczaj ten przyjął się w Polsce w 1993 r. W okresie Bożego Narodzenia cztero lub pięcioosobowe grupy kolędnicze odwiedzają domy mieszkańców swojej parafii i przedstawiają specjalnie na ten czas przygotowany program artystyczny i opowiadają o trudnej sytuacji dzieci w danym kraju misyjnym, którym niosą pomoc. Ofiary z tego tytułu to 20% wszystkich ofiar¹⁴.

Dzieci w sposób szczególny łączą się ze swoimi rówieśnikami ze świata podczas modlitwy, spotkań i ofiar składanych na ich rzecz podczas Światowego Dnia Misyjnego Dzieci, obchodzonego w Polsce 6 stycznia lub w najbliższą niedzielę po tej dacie, wyrzeczeń dla misji (w okresie Adwentu i Wielkiego Postu), Tygodnia Misyjnego w październiku oraz diecezjalnych i krajowych kongresów misyjnych dzieci. Pozostałe środki składające się na fundusz Dzieła są pozyskiwane przez dzieci dzięki ich twórczości i pomysłowości. Odbywa się to najczęściej podczas organizowanych w szkole i parafii loteriach i kiermaszach misyjnych, przez sprzedaż kartek i ozdób świątecznych, jasełkach, przedstawieniach, koncertach, festynach i innych. Przychody z tego tytułu stanowią 14% wszystkich ofiar¹⁵.

Pieniądze zebrane przez dzieci przekazywane są przez dyrekcje krajowe do wspólnego funduszu PDMD w Watykanie, a następnie rozdzielane dla tych dzieci na świecie, które najbardziej ich potrzebują. Ofiary dzieci z wszystkich krajów wchodziły w skład funduszu solidarności, który ma na celu nieść pomoc dzieciom i instytucjom pracującym z dziećmi w wielostronnym wymiarze¹⁶. Papieskie

---

¹³ Por. A. SOBIECH, *Projekty pomocy Papieskiego Dzieła Misyjnego Dzieci w Polsce na rzecz dzieci świata na przykładzie lat 2000-2006*, [mps] Warszawa 2008, s. 4.

¹⁴ Por. J. LENDZION, *Kolędniczy Misyjni*, „Misjonarze Kombonianie” (2004) nr 6, s. 10. A. SOBIECH, *Projekty pomocy Papieskiego Dzieła Misyjnego Dzieci w Polsce na rzecz dzieci świata*, dz. cyt. s. 4.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Por. PDM, *Statuty*, Warszawa 2005, art. 2 pkt. 18, s. 21.

Dzieło Misyjne Dzieci w Polsce wspiera między innymi mieszkańców Afryki poprzez wsparcie finansowe dla projektów realizowanych na rzecz rozwoju małych Afrykańczyków. Istnieją cztery rodzaje projektów: formacja chrześcijańska, opieka medyczna, ochrona życia i edukacja. Wsparcie w postaci projektów, realizowane jest przede wszystkim w krajach, gdzie panuje trudna sytuacja społeczno – gospodarcza, w przypadku Afryki Subsaharyjskiej, bardzo często w Rwandzie, Burundi, Republice Środkowoafrykańskiej, RPA, Angoli, Beninie, Kenii, Zambii, czy w Etiopii.

2.2. Projekty „troski o życie” realizowane na terenie Zambii i Rwandy

Wymienione w pierwszej części referatu zjawiska krzywdy, dotyczące dzieci w Afryce, mówią o bolesnych skutkach trudnych sytuacji społeczno-politycznych. Dostrzegając potrzebę zapobiegania niektórym sytuacjom siostry Misjonarki Afryki z Malawii zainicjowały program „Tikondande”, który miał być w założeniach programem Ochrony i Prewencji Dzieci Ulicy. Uczestniczą w nim chłopcy i dziewczęta do 14 roku życia oraz dziewczęta powyżej 14 lat, a także młode kobiety, które wykorzystywano seksualnie i matki samotnie wychowujące dzieci. Członkowie programu pochodzą z różnych części Malawi i przebywają na ulicach Lilongwe. Celem projektu jest pokazanie dzieciom alternatyw dla życia na ulicy, zanim przesiąkną jego regułami. W tym celu podejmuje się pomoc w potencjalnych miejscach pojawienia się dzieci, współpracuje się z władzami, daje się schronienie na noc i przeprowadza się wywiady środowiskowe¹⁷. Program ten przeszczepiono do Zambii i wzięły w nim udział także projekty, realizowane przez PDMD w Polsce. W 2001 roku zrealizowano tam kilka małych przedsięwzięć tego rodzaju.

Jeden z tych projektów obejmował 240 dzieci i wyceniony był na 940 USD. Kościół lokalny zdołał zbierać 31 USD. Nuncjatura zadeklarowała na ten cel 400 USD. W projekcie proszono o potrzebne materiały szkoleniowe, takie jak telewizor, video i materiały regionalne. Drugi projekt w Zambii roztoczył opiekę nad 150 dzieci, a jego pełna realizacja wymagała wkładu 770 USD. Społeczność lokalna samodzielnie zebrała 68 USD. Ofiara Nuncjatury liczyła 400 USD. Wspomniana wspólnota dotąd we własnym zakresie starała się zorganizować fundusze, by sprawnie funkcjonować. Jednak wzrastająca wciąż liczba potrzebujących pomocy dzieci sprawiła, iż zabrakło materiałów formacyjnych takich jak książki, materiały audiowizualne (telewizor, wideo i kasyety wideo), kartki i skłoniła do poszukiwania pomocy na zewnątrz.

---

¹⁷ Por. Misjonarki Afryki, *Prezentacja programu Tikondande – projektu pracy z dziećmi ulicy w diecezji Lilongwe (Malawi)*, w: J. RÓŻAŃSKI, *Dzieci żyjące na ulicy – nowe zjawisko miast afrykańskich*, Warszawa 2004, s. 85, 88-89.

Trzeci projekt zapewniał materiały dydaktyczne dla ośrodków wychowawczych, które organizowały dzieciom wolny czas. Potrzebowano głównie kredy i gipsu do twórczej pracy dzieci. Nuncjatura ofiarowała na ten cel 2 000 USD¹⁸. Czwarty projekt roztaczał integralną opiekę nad dziećmi, dlatego składał się z trzech etapów. Pierwszy etap obejmował program żywnościowy i szkolny i miał na celu zapewnienie żywności, opieki medycznej, opłaty za internat i materiały szkolne dla 100 dzieci. Drugi etap miał zapewnić opiekę medyczną mieszkańcom ośrodka chorym na AIDS. Natomiast trzeci dotyczył dzieci zagrożonych zachorowaniem na AIDS, dotyczył głównie noworodków. Konieczna była opieka medyczna oraz zapewnienie podstawowych środków żywności, takich jak mleko i mąka. W sumie pomoc otrzymało 155 dzieci¹⁹.

Kolejny program dotyczył osieroconych dzieci. Jego celem było zapobiegnięcie znalezienia się ich na ulicy. Musiał zapewnić wielostronną opiekę, poczynając od dachu nad głową do podstawowej edukacji. Spełnienie tych oczekiwań wymagało nakładu na materiały edukacyjne, ale także na opiekę medyczną, w tym przypadku potrzebna suma wynosi 6 552 USD, Nuncjatura przekazała na ten cel 3 000²⁰.

Na terenie Rwandy w ramach projektów „troski o życie” zrealizowano w 2002 r. pięć projektów. W Rwandzie, wyniszczonej ludobójstwem i wojną domową, setki tysięcy dzieci potrzebowały różnorodnej pomocy. Jeden z programów realizowany przez PDMD w Polsce polegał na towarzyszeniu i włączaniu dzieci do życia społecznego i przeznaczony był dla 110 dzieci²¹. Drugi program pomocniczy miał zapewnić żywność i opiekę medyczno-sanitarną. Ponadto w planie był zakup materiałów szkolnych oraz kurs zawodowy dla najstarszych w wieku około 12-13 lat. Projekt miał na celu objąć opieką dzieci ulicy, sieroty, których rodzice umarli na AIDS, ofiary wojny lub dzieci mieszkające z matkami, które przeżyły dzięki wsparciu lub pomocy gościnnych rodzin, lecz same nie są w stanie zapewnić podstawowych środków egzystencjalnych swoim dzieciom²². Poza tym, w zakresie opieki wychowawczej organizowano program opiekuńczy dla sierot, który miał zapewnić pomoc żywnościową i medyczno-sanitarną, oraz pozwalającą na zakup materiałów szkolnych. Wspólnota chciała czuć się niezależną, toteż poprosiła o wsparcie finansowe na inicjowanie małych projektów przynoszących dochód²³. W 2002 r. zostało podjęte przedsięwzięcie, mające na celu utrzymanie

---

¹⁸ Por. Pontificium Opus a Santa Infantia Consiliom Superius, *Africa, America, Asia, Europa, Oceania*, 2001 Zam 11 – 14, Roma 2001, s. 304, Archiwum PDM, Warszawa.

¹⁹ Por. tamże, s. 305.

²⁰ Por. tamże, s. 305.

²¹ Por. Pontificium Opus a Santa Infantia Consiliom Superius, *Africa, America, Asia, Europa, Oceania, w: Africa*, 2002 RWN 6 – 4, Roma 2002, s. 204, Archiwum PDM, Warszawa.

²² Nie ma podanych informacji, jakie dochodowe projekty chciałaby inicjować wspólnota. Por. tamże, nr Por. tamże, RWN 6 – 5, s. 205, aneks 2.

²³ Por. tamże, RWN 1 – 2, s. 202.

centrum żywienia „Ruli” opiekujące się sierotami, które są w ciężkim stanie zdrowotnym, w tym również występują przypadki AIDS²⁴. W 2003 r. PDMD w Polsce wsparły w Rwandzie jeden projekt dotyczący ochrony dzieci osieroconych w wyniku wojny i AIDS. Niezbędne było zapewnienie im jedzenia, opieki medycznej, mieszkania oraz edukacji²⁵.

2.3. Przykłady małych projektów edukacyjnych

Liczne projekty, realizowane przez PDMD w Polsce, związane były z edukacją szkolną i formacją chrześcijańską. Obejmowały one głównie zapewnienie podstawowych materiałów edukacyjnych, a także opłaty za naukę. W 2001 r. w ramach programu edukacyjnego w Zambii podjęto się realizacji dwóch projektów. W sumie skorzystało z nich 400 dzieci²⁶.

W 2002 roku PDMD w Polsce pomogły w zrealizowaniu trzech projektów edukacyjnych w Rwandzie. Polegały one na pomocy w utrzymaniu szkół podstawowych „Rwesero” oraz na odbudowie szkoły, która powstała w 1947 r., składającej się z 2 obszernych budynków²⁷. Trzeci projekt skierowany był do sierot wojennych. Jego celem było zapewnienie im zaplecza edukacyjnego w postaci czesnego oraz wyprawki szkolnej²⁸. W 2003 r. w Rwandzie zrealizowano projekt związany z zapewnieniem żywności dla dzieci szkolnych oraz z zapewnieniem dzieciom i nauczycielom podstawowych materiałów dydaktycznych²⁹.

W 2003 r. PDMD w Polsce wspomogło dwanaście przedsięwzięć na rzecz formacji chrześcijańskiej oraz edukacji, przede wszystkim w Burkina Faso i w Południowej Afryce.

W 2003 r. zrealizowano sześć projektów w Burkina Faso, a sponsorowana suma wynosiła w sumie 7200 USD. Ciekawą inicjatywą był m.in. projekt ewangelizacji za pomocą sztuk teatralnych i śpiewów. Metoda ta okazała się dobrym narzędziem dla analfabetów. Wsparcie PDMD polegało na zakupieniu formacyjnych materiałów audiowizualnych³⁰.

---

²⁴ Por. tamże, RWN 7 – 1, s.205.

²⁵ Por. Por. Pontificium Opus a Santa Infantia Consilium Superius, *Africa, America, Asia, Europa, Oceania*, 2003 BFS 2 – 3, Roma 2003, s. 20, Archiwum PDM, Warszawa.

²⁶ Por. Pontificium Opus a Santa Infantia Consilium Superius, *Africa, America, Asia, Europa, Oceania*, 2001 Zam 11 – 6, 2001 Zam 10 – 8, Roma 2001, s. 306,312, Archiwum PDM, Warszawa.

²⁷ Por. Pontificium Opus a Santa Infantia Consilium Superius, *Africa, America, Asia, Europa, Oceania*, 2002 RWN 7 – 4, 2002 RWN 2 – 2, s. 206, 202, Archiwum PDM, Warszawa.

²⁸ Por. tamże, RWN 10 – 1, s. 206.

²⁹ Por. tamże, Por. Por. Pontificium Opus a Santa Infantia Consilium Superius, *Africa, America, Asia, Europa, Oceania*, 2003 BFS 2 – 4, dz. cyt., s. 20.

³⁰ Por. Pontificium Opus a Santa Infantia Consilium Superius, *Africa, America, Asia, Europa, Oceania*, 2003 BFS 9 – 7, Roma 2003, s. 26, Archiwum PDM, Warszawa.

W 2004 roku PDMD w Polsce zrealizowały kilka projektów na terenie Kenii. Dotyczyły one głównie budowy lub remontów budynków szkolnych, na przykład rozbudowa szkoły, polegająca na poszerzeniu o dwie sale przytułku, bądź konstrukcja i wyposażenie biblioteki. Celem było zapewnienie dzieciom miejsca przystosowanego do nauki i odrabiania prac domowych, czytania książek, nauki religii i studiowania³¹ za kwotę 12 667 USD zbudowano przytułek z trzema salami. To pomogło nie tylko dzieciom, ale i rodzicom zrozumienie jak ważna jest edukacja.

W 2006 r. zrealizowano kilka projektów w Angoli. W Misji Kucaba potrzebny był remont szkoły, obejmujący naprawę dachu, zakup czterech drzwi i szesnastu okien, obrazów oraz stu sześćdziesięciu tablic. Obliczono, że na realizację tego planu potrzeba 25 000 USD. Miejskowa Nuncjatura Apostolska przekazała 12 000 USD³². Następny projekt w Angoli w tym roku dotyczył próby dofinansowania wydruku w sumie 10 000 egzemplarzy dwóch książek oraz zakupu innych materiałów katechetycznych³³. W innym projekcie, w misji Mucaba należało wyremontować szkołę. Odnowić 4 sale, zakupić 4 pary drzwi i 16 okien, obrazy i tablice. Kosztorys przedsięwzięć wyniósł 25 000 USD. Skorzystało z 3 000 dzieci. Proszono o dotację 20 000 USD. Z Nuncjatury otrzymano 12 000 USD³⁴.

4. Podsumowanie za lata 2001-2007

Analiza projektów PDMD w Polsce realizowanych w latach 2001-2007 na rzecz dzieci w Afryce wykazała, że w tym czasie Papieskie Dzieło Misyjne Dzieci w Polsce zrealizowało 100 projektów na rzecz 131 813 dzieci Afryki. Na projekty te przeznaczono sumę 474 300, – USD. Przy czym największa suma i największa ilość zrealizowanych projektów dotyczyła szeroko pojętej ochrony i polepszenia warunków życia (dofinansowanie: 229 100, – USD; dzieci: 51 963; projektów: 44), następnie edukacji (dofinansowanie: 152 100, – USD; dzieci: 61 649; projekty: 38), a na ostatnim miejscu formacji chrześcijańskiej (dofinansowanie: 93 100, – USD; dzieci: 18 201; projektów: 18);

---

³¹ Por. Pontificium Opus a Santa Infantia Consilium Superius, *Africa, America, Asia, Europa, Oceania*, 2004 KEN 3 – 1, Roma 2004, s. 117, Archiwum PDM, Warszawa.

³² *Projekty pomocy PDMD w Polsce na rzecz dzieci świata 2000 – 2007*, 2006 ANG 9 – 2, Archiwum PDM, Warszawa.

³³ Por. tamże, 2006 ANG 9 – 5.

³⁴ Por. tamże, 2006 ANG 9 – 2.

Sytuacja społeczno-gospodarcza wybranych państw, w których realizowano projekty:

Państwo	Zambia	Kenia	Benin	Angola	Rwanda	Etiopia
Ludność miejska	43,6%	30,4%	39,9%	32,3%	5,8%	16,3%
Ludność wiejska	56,4%	69,6%	60,1%	67,7%	94,2%	83,7%
Śmiertelność dzieci	202	87	167	292	170	175
Brak dostępu do wody	62%	47%	44%	69%	Brak danych	75%
Brak dostępu do opieki medycznej	25%	Brak danych	58%	76%	Brak danych	45%
Wydatki na edukację	70 mln \$	640 mln \$	74 mln \$	180 mln \$	72 mln \$	244 mln \$
Wydatki na zbrojenie	61 mln \$	216 mln \$	28 mln \$	947 mln \$	220 mln \$	131 mln \$
Zadłużenie zagraniczne	6.757 mln \$	6.458 mln \$	1.624,3 mln \$	10.159 mln \$	1.110 mln \$	10.078 mln \$
Wskaźnik rozwoju ludzkiego	0,431	0,519	0,421	0,398	0,37	0,298
Przyrost gospodarczy	-1,8%	1,5%	4,5%	7,9%	9,9%	-0,8%